

Inhoudsopgave Personeel bij de diepboringen

Personeel, zoals gevonden in documenten, kranten en internet.....	1
1 maart 1910 Bij Kon. besluit van 21 dezer is, met ingang van 1 Maart,	1
13 juni 1873 Industrieel, 13 juni 1875-2 januari 1935.....	1
15 november 1906 K. M. A. L., oud 38 j., ingenieur, te Helenaveen,	2
25 november 1904 Het pionierswerk van George Lodewijk Schlusen (1904-1908).....	2
25 november 1922 Bij vonnissen der Arrondissements-Rechtbank te Roermond	3
1 mei 1904 Op 1 mei 1904 trad Tesch als ingenieur in dienst	3
1 januari 1905 Van der Gracht bezocht het gymnasium te Amsterdam	3

Personeel, zoals gevonden in documenten, kranten en internet.

- 5 Beyerinck, dr. (1906-1908)
- opzichter J.G. Cote/Coté (1905-1906)
- A. Goedman
- 10 leerling Goldschmitz (1905)
- sjouwer van de Goor
- opzichter A. de Haas (1906-1913)
- 15 districtsgeoloog Oost-Nederland P. Huffnagel (1906-1915)
- Jongmans, dr. (1910-1911) Kasteel 't Amstel zie ook
<http://www.repository.naturalis.nl/document/43876>
- 20 districtsgeoloog W.C. Klein (te Heerlen) (1908-1912)
- 1 maart 1910 **Bij Kon. besluit van 21 dezer is, met ingang van 1 Maart,**
 de heer W. C. Klein, thans werkzaam gesteld bij de rijksopsporing van delfstoffen als
 geoloog, belast met het onderzoek in Zuid-Limburg, tijdelijk benoemd tot districts-
 geoloog bij dien tak van dienst.
- 25 leerling J.W. Klomp (1905)
- opzichter K.W.C. Kloppenburger (1906-1915) (zie ook 24 april 1914)
- 30 aannemer Koster te Heerlen
- 1 januari 1915 <http://home.planet.nl/~hjdewit/bronnen/tel1915/pag/405.htm>
- 27 Koster, J., Dir. der Ned. Mij. tot het verrichten v. mijnbouwkw. werken,
 Valkenburgerweg
- 35 <http://www.rijckheyt.nl/sjablonen/rijckheyt/pagina.asp?subsite=100&pagina=118>
- Koster, Jan (industrieel te Heerlen)
- 13 juni 1873 **Industrieel, 13 juni 1875-2 januari 1935**
- Hij werd op 13 juni 1875 te Amsterdam geboren als zoon van de aannemer Jacobus Koster
 en Anna Schwarze. Zijn familie behoorde tot de Lutherse gemeente. In 1892 slaagde Jan
 voor het eindexamen h.b.s.-b en ging hij studeren aan de Polytechnische school te
 Delft, aanvankelijk voor mijnbouwkundig ingenieur. Na de propedeuse veranderde hij
 van studie en ging hij verder met werktuigbouw. In 1899 studeerde hij af als
 werktuigbouwkundig ingenieur. In 1900 kwam hij als ingenieur in dienst van de mijn
 Laura & Vereeniging. Hij heeft er maar kort gewerkt. Bij de aanleg van de eerste
 schacht kreeg hij de schuld van een water- en zanddoorbraak, waarop hij ontslag nam.
 Op 26-jarige leeftijd richtte Koster een eigen onderneming op: "De Nederlandsche
 Maatschappij tot het verrichten van mijnbouwkundige werken" met als vestigingsplaats
 Haarlem. De hoofdactiviteit lag in Heerlen. Het doel van de "Mijnbouwkundige Werken"
 was het verrichten van activiteiten op mijnbouwkundig gebied in de ruimste zin. In
 1902 kon Koster al aan het werk met verkenningsboringen voor de aanleg van de tweede
 staatsmijn. Tot de Eerste Wereldoorlog kon de onderneming van Koster een flink aantal
 boringen verrichten, niet alleen voor de Staatsmijnen, maar ook voor particulieren.
 In 1904 richtte hij voor het onderhoud en de reparatie van de boorinstallaties een
 werkplaats in, gelegen aan de Esschenderweg. Na enige tijd werd hier tevens
 55 boormateriaal gemaakt. Hij kreeg hiervoor ook klanten uit het buitenland, met name

uit Duitsland. In 1927 moest de werkplaats worden gesloten vanwege het snel opkomen van nieuwe boormethodes en omdat hij te weinig orders kreeg.

Met de maatschappij "Mijnbouwkundige Werken" had Koster meer succes. In Duitsland werd een dochtermaatschappij gesticht met de naam "Aktiengesellschaft für Bergbauliche Arbeiten". Deze maatschappij nam met negen boorinstallaties deel aan opsporingen in Duitsland. In Londen werd een agentschap opgericht, waardoor ook in Engeland diepteboringen konden worden gedaan. In Roemenië was Koster betrokken bij succesvolle boringen naar olie in het district Tintea in 1906 en 1907. Hij richtte hiervoor in 1908 de "Petroleummaatschappij Orion" op. Een tweede maatschappij kreeg de naam "Algemene Petroleum Maatschappij Sirius". In 1911 wist hij enkele kleine olievelden in de Verenigde Staten te verwerven, in de staten Louisiana en Oklahoma. Ook in Nederlands-Indië verwierf Koster opsporingsvergunningen en wel op Java, Borneo en Celebes. Dit was zeer tegen de zin van de directeur van de Koninklijke Nederlandse Petroleummaatschappij, die van mening was dat Koster zich beter alleen met de fabricage van boormateriaal en de opleiding van boorpersoneel kon bezighouden. Al die tijd was Koster in Heerlen gevestigd. In het Eikenderveld liet hij voor de huisvesting van het personeel in de nabijheid van de fabriek arbeiderswoningen bouwen. Voor zichzelf bouwde Koster een grote villa aan de Valkenburgerweg, tegenwoordig eigendom van de "Natuurvrienden". Hij was ook betrokken bij de oprichting van de afdeling Heerlen van het Rode Kruis. In 1914 wist deze organisatie er voor te zorgen, dat het St.- Jozefziekenhuis van Heerlen de eerste ambulance kreeg. Tijdens de Eerste Wereldoorlog zorgde Koster met enkele andere autobezitters voor het vervoer van gewonden uit België naar de ziekenhuizen van Maastricht en Heerlen. Dit vervoer geschiedde onder de vlag van het Rode Kruis. [...]

80 <http://www.nederlandsmijnmuseum.eu/mijnen/geschiedenis/levn.htm>

P. Krüsch, prof. dr. (1906-1908) zie ook

http://www.archive.org/stream/zeitschriftderde71deut/zeitschriftderde71deut_djvu.txt

85 leerling A. Langeveld (1906)

15 november 1906 **K. M. A. L.**, oud 38 j., ingenieur, te Helenaveen, aangeklaagd van den 23 Augustus 1906 te Helenaveen, den gemeente-veldwachter Aerts te hebben beledigd. Eisch 15 d. gev.

90

conciërge A.J.M. Rodenhuis (1903-1905)

leerling E. Rummers (1905-1906)

95 aannemer G.L. Schlusen, ongetwijfeld aannemer Schlusen uit het archief van de Rijksopsporing van Delfstoffen.

<http://roermond.x-cago.com/kranten/article.do?code=NMR&date=19221125&id=NMR-19221125-3013&words=schlusen schlus>

25 nov 1904 <http://www.mineralsandmines.eu/mijnbouw/beatrice/mijnbouw-beatrice.htm>

100 25 november 1904 **Het pionierswerk van George Lodewijk Schlusen (1904-1908)**

In 1902 werd de Staatsmijnen in Limburg opgericht en een jaar later "Den Dienst der Rijksopsporing van Delfstoffen in Nederland". Staatsmijnen hield zich bezig met de steenkoolwinning van Zuid-Limburg terwijl de Rijksopsporingdienst de rest van Nederland als werkgebied had.

105 De Rijksopsporingdienst plande haar eerste drie diepboringen in de Roerstreek; de Etsberg in Vlodrop, nabij de huidige camping Elfenmeer in Herkenbosch en Waterschei in Melick. Deze drie boringen zouden uitgevoerd worden door de Hagenaar George Lodewijk Schlusen (1876-1953).

110 Schlusen begon de eerste diepteboring in het broek bij de Etsberg. Deze boring kende een traag verloop. Het duurde maanden voordat Schlusen het benodigde materieel ter plaatse had en toen men in november 1904 goed en wel kon beginnen met het boren werd de boortoren door een rukwind zwaar beschadigd. Na deze moeizame start stootte de boormeester op grof grind die het boren aanzienlijk bemoeilijkten. Op een diepte van 150 meter stuitte Schlusen op een water doorvoerende laag zodat het grondwater uit het boorgat omhoogspoot en (in de bewoordingen van Schlusen) "tot het in de opgeschroefde buizen op 16 meter hoogte dansend in evenwicht kwam". De boring werd op 115 29 januari 1906 stilgezet. Men had een diepte van 790 weten te bereiken, zonder echter steenkool te hebben gevonden.

120 De mislukking deed de Rijksdienst besluiten de geplande boringen bij het Elfenmeer en Waterschei niet uit te voeren en uit te wijken naar het hoogplateau vlakbij Duitsland. Aan de andere kant van de grens had Friedrich Honingmann inmiddels

steenkool gevonden. Deze zou later door de mijn Sophia Jacoba worden ontgonnen.[...]

25 november 1922 **Bij vonnissen der Arrondissements-Rechtbank te Roermond**

125 van 23 November 1922 zijn in staat van faillissement verklaard:

1. H. VAN ENGELEN Czn., landbouwer, wonende te Roggel;
2. G. L. SCHLUSEN, werktuigkundige, wonende te Roermond;

Met benoeming van Mr. C. Baron van Hövell tot Westflïer tot Rechter-Commissaris en ondergeteekende, kantoor houdende Steenweg 12, Roermond, tot curator.

130 4183

De curator,
Mr. P. NOOREN.

16 juni 1923 Bij vonnis der Arr. Rechtbank te Roermond d.d. 7-6-'23 is het faillissement van G. L. SCHLÜSEN, wonende te Roermond, Markt 4, opgeheven wegens gebrek aan actief.

135

2538

De curator,
Mr. P. NOOREN,
Steenweg 12, Roermond.

140 volontair P. Schumacher (1909)

amanuensis P.A. Steegers (1914)

boormeester Steins

145

adjunct-ingenieur P. Tesch (1904-1910)

1 mei 1904 **Op 1 mei 1904 trad Tesch als ingenieur in dienst**

van de Opsporing van Delfstoffen van Staatswege. De jaren tot 1908 zijn in de opsporing zeer spannend geweest. Men stond voor de vraag waarom de eerste diepteboringen van de Dienst der Rijksopsporing van Delfstoffen (R.O.v.D.) mislukt waren. De directeur van deze dienst jhr.mr.dr. W.A.J.M. van Waterschoot van der Gracht was tot de conclusie gekomen dat er in Midden-Limburg en Oost-Brabant van een door NW-ZO breuken bepaald horsten- en slenkenveld sprake was. Tesch vond de weg waarlangs op een doeltreffende wijze het verloop van deze breuken kon worden gekarteerd met behulp van oppervlakte-kartering en ondiepe boringen. Hij stelde nl. vast dat op de horsten het diluvium dun is en dat daaronder donkergroene mariene glauconietzanden lagen, terwijl in de slenken tussen een veel dikker bovenliggend diluvium en de mariene zanden steeds een dik pakket fluviatiele kwartszanden met oöliithen optraden. Toen dit eenmaal bekend was, was de kans op mislukken van diepboringen, d.w.z. niet op bereikbare diepte aantreffen van productief Carboon, vrijwel uitgesloten.

155

160

In 1909 werd Tesch districtsgeoloog, sinds 1915 waarnemend leider en van 15 januari 1917 tot juli 1924 had hij de leiding van de R.O.v.D. Ondertussen was hij op 1 juli 1918 tevens benoemd tot directeur van de juist ingestelde Rijks Geologische Dienst wat hij tot zijn pensioen in 1944 zou blijven. De R.O.v.D. heeft behalve steenkoolvelden in de Peel, ook zout in de Achterhoek en Twente gevonden, alsmede de eerste sporen van olie in de ondergrond van Nederland ontdekt.

165

conciërge W.F.J. Vriesema (1904-1910)

170

van Waterschoot van der Gracht

1 januari 1905 **Van der Gracht bezoekt het gymnasium te Amsterdam**

en Katwijk en slaagde in 1892 voor het staatsexamen. In de familie hoorde de zoon rechten te studeren. Willem legde zich bij de wens van zijn vader neer, daarbij afsprekende dat na voltooiing van deze studie in Amsterdam zijn eigen voorkeur nl. geologie gevolgd zou mogen worden. Zo is geschied. Hij promoveerde eerst te Amsterdam in de rechten cum laude in 1899 op het proefschrift *Staatsbemoeiing ten behoeve der zoetwatervisserij* en ging daarna achtereenvolgens aan het Engelse Stoneyheast College en de Bergakademie te Freiberg (Saksen) geologie en mijnbouwkunde studeren om in de laatstgenoemde plaats in 1903 het examen van Dipl.-Ing. te behalen. Door deze studies was de ideale combinatie gelegd voor zijn carrière. Deze begon in 1903 met de functie van secretaris der Mijnaad waarvan door hem in 1905 tot 1917 als lid deel werd uitgemaakt. Zijn medewerking aan de totstandkoming van het Mijntreglement 1906 was zeer groot. In 1905 begonnen als jong ingenieur-directeur van de Rijksopsporing van Delfstoffen (R.O.v.D.), behaalde hij bovendien al spoedig een eerste groot succes in de praktijk. Dank zij zijn gericht wetenschappelijk onderzoek en zijn organisatietalenten, gedreven ook door een politieke noodzaak om spoedig succes te

175

180

185

boeken en vooral dank zij zijn geologische theorie en persoonlijke stoutmoedigheid, was te Helenaveen - net op Brabants gebied, hetgeen later van veel politiek belang bleek - een proefboring doorgezet. In augustus 1906 werd hier bij 914 m diepte het steenkoolhoudend Carboon aangeboord en tot september werden zes gaskoollagen doorboord. Van der Gracht had hiertoe gegevens bewerkt van bijna alle boringen die in het aangrenzende Duitse gebied verricht waren. Hij kwam tot de conclusie dat de Peel in de diepere ondergrond waarschijnlijk een gebied met horsten en slenken vormt. Achteraf bleek deze theorie juist. Het was van maart tot augustus 1906 wel spannend geweest. Hiermede redde Van der Gracht het voortbestaan van de R.O.v.D. Zijn grote wetenschappelijke bekwaamheid onderstreepte hij met zijn eerste grote publicatie: *The deeper Geology of the Netherlands and adjacent regions with special reference to the latest borings in the Netherlands, Belgium and Westphalia*', in de *Mededeelingen van de Rijksopsporing van Delfstoffen*, 1902, no. 2.

In dit magistrale werk kwamen reeds de kenmerken van zijn latere werk naar voren t.w. begrip voor en goed hanteren van algemene theorieën, zich niet verliezend in details, maar wel op alle kleine onderdelen acht slaand en ze steeds in het algehele beeld passend, de gave zijn kennis in kaarten vast te leggen, de organisatorisch en systematisch beheerste en rustige wijze van benaderen der problemen en de klare, niet te beknopte wijze van beschrijven van zijn resultaten. In de opeenvolgende jaarverslagen van de R.O.v.D. bleek de snelle toeneming van kennis van de ondergrond van Nederland, niet alleen in het Peelgebied, maar ook in Zuid-Limburg, West-Brabant en de Achterhoek. Door een en ander werd Van der Gracht op het gebied van opsporing van delfstoffen (steenkool, aardolie en ertsen) een veel gevraagd expert. Hij bezocht tussen 1909 en 1913 Roemenië, Spanje, Zuid- en Oost-Afrika, Patagonië en Vuurland. Ondertussen was hij vanaf 1910 ook werkzaam voor enkele petroleummaatschappijen. In de periode van 1913 tot 1914 werd door hem advies aan de regering uitgebracht over de opsporing van delfstoffen in Nederlands Oost-Indië. Van der Gracht aanvaardde in maart 1915 een opdracht van de Koninklijke Shell tot onderzoek van het Midcontinent in USA.

Het veldwerk van de R.O.v.D. liep in 1916 tegen zijn einde. Onderzoek van nieuwe jong paleozoïsche gebieden trok de deskundige van het Paleozoïcum van West-Europa zeer. In 1917 kwam hij terug, beëindigde het *Eindverslag...* (Amsterdam, 1918) van de R.O.v.D., droeg deze Dienst definitief aan P. Tesch over (tot 1923 de opheffing kwam), trad uit de Mijnraad en verbrak zo alle ambtelijke banden met Nederland. Hij ging opnieuw naar Amerika om tot 1928 voor de Koninklijke Shell en andere oliemaatschappijen te werken. In deze tijd werd door hem i.v.m. de geheimhouding niet veel gepubliceerd. Hij had trouwens wel andere dingen aan het hoofd. Op de lijst van publicaties kwamen evenwel met name korte voordrachten voor, blijk gevend van zijn niet afnemende wetenschappelijke belangstelling (onderwerpen: oliegenese, economie, zouttektoniek, barrierriffen en continentverschuivingen).

In 1928 keerde Van der Gracht terug naar Europa en zette zich tot de wetenschappelijke evaluatie van alle gegevens die door hem en zijn medewerkers in die Amerikaanse jaren verzameld waren. Hij vestigde zich daartoe op het landgoed van zijn vrouw in Oostenrijk tot 1931, en ging dan nog één jaar naar Midden-Amerika ter afronding van het werk. In 1931 verscheen in de *Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam*. Afd. Natuurkunde 2e sectie, XXVII, no. 3 *The Permo-Carboniferous Orogeny in the South-Central United States*'. Dit is zijn tweede hoofdwerk (na 'The deeper Geology...') geworden. Een enorme hoeveelheid gegevens, waarnemingen enz. zijn hier voor het eerst samengevat in een synthese omtrent de genese en geologische geschiedenis van het Permo-Carboon van Noord-Amerika. Dit was een wetenschappelijke prestatie die tevens van groot economisch belang was m.b.t. het voorkomen van aardolie, steenkool en de nieuw ontdekte kalizouten. Hiermede was Van der Gracht een der vooraanstaande geologen van zijn generatie in Noord-Amerika geworden.

Op 1 mei 1932 werd hij hoofdingenieur en later Inspecteur-Generaal der Mijnen, hoofd van het Staatstoezicht op de Mijnen. Naast zijn ambtelijke activiteiten bleef Van der Gracht publiceren. Zo verschenen in 1937 in de *Compte-Rendu...* van het 2e Carbooncongres (1935) drie artikelen over de overeenkomsten tussen het Europese en Noord-Amerikaanse continent, en een nadere uitwerking van de jong paleozoïsche orogenese in Noordwest-Europa enerzijds en in Noord-Amerika anderzijds. Deze drie werkstukken vormen samen met de tektonische kaart van Europa zijn derde meesterwerk. Uit deze en andere publicaties bleek zijn conclusie, dat, zoals in Noord-Amerika, ook in het Europese Paleozoïcum aardolie en aardgas verwacht kon worden, en hij propageerde met kracht de exploratie hiervan.

Na zijn pensionering brak de oorlog uit en was ook de 67-jarige Van der Gracht direct bereid om ten dienste van zijn vaderland werkzaam te blijven. Hij organiseerde samen

Naspeuringen van Paul Theelen: Personeel bij boringen in Nederland

255 met L.U. de Sitter, W.J. Jongmans en P. Tesch het geologisch onderzoek in opdracht
van de Nederlandse Steenkolenmijnen, waarbij ± 60 jonge en gestrande Nederlandse
geologen te werk gesteld werden aan de bewerking van de collecties van de R.O.v.D. en
de sinds 1941 door hem voorgezeten Geologische Stichting, aan geofysische
260 onderzoekingen in Nederland en geologische begeleiding van de steenkolenmijnen. Deze
wijze, behulpzame en knappe geoloog maakte diepe indruk op vele jonge collega's.
De veelzijdig begaafde Van der Gracht gebruikte al zijn talenten en werkte rustig
doelbewust, creatief, alle details gebruikend in zijn syntheses, zowel algemeen als
ook economisch-geologisch. Hij was behulpzaam, innemend, sterk van karakter en
'dienen' van de mensheid met al zijn gaven was zijn doel in het leven. Van der Gracht
265 was een vooruitstrevend actief en 'goed' katholiek, die vele malen gesproken heeft
voor de Vereeniging tot het bevorderen van de beoefening der wetenschap onder de
Katholieken in Nederland. Grote invloed werd door hem uitgeoefend bij mijnwetgeving,
de Mijnraad, de steenkoolindustrie, de aardolie-industrie in Noord-Amerika, op
internationaal geologisch wetenschapsgebied en in het verenigingsleven. Veel
waardering in het persoonlijke en officiële vlak viel hem ten deel. Zo werd hij,
270 aanvankelijk corresponderend lid, op 15 mei 1936 benoemd tot lid van de Koninklijke
Akademie van Wetenschappen te Amsterdam, ontving aan de Colorado School of Mines het
eredoctoraat (1924) en was erelid van het Koninklijk Nederlands Geologisch
Mijnbouwkundig Genootschap (K.N.G.M.G.), de American Ass. Petroleum Geologists en het
Intern. Bohrtechnisches Verband. Zijn naam werd verbonden aan de erepenning van het
275 K.N.G.M.G.